

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

GIUSEPPE VERDI

Nabucco

Tartalom

Alkotók és szereposztás

Cselekmény

A *Nabucco* a világtörténeli korok változásának tükrében – a rendező gondolatai

A világtörténet, a mitológia és a csillagok

A *Nabucco* keletkezéséről és fogadtatásáról

A magyar feliratokról

Contents

Cast and creative

Synopsis

Nabucco in view of the succession of world-historic eras – the director's thoughts

World history, mythology and the stars

On the origin and reception of Nabucco

On the new subtitles

GIUSEPPE VERDI

Nabucco

Opera három részben, négy felvonásban, olasz nyelven, magyar és angol felirattal

Opera in three parts, four acts, in Italian, with Hungarian and English subtitles

Szövegíró *Librettist* **TEMISTOCLE SOLERA**

KESSELYÁK GERGELY rendezését az Operaház színpadára alkalmazta
GERGELY KESSELYÁK's production applied to the Opera House's stage by **TÓTH ERIKA**

Díszlettervező *Set designer* **ZEKE EDIT**

Jelmeztervező *Costume designer* **PAPP JANÓ**

Koreográfus *Choreographer* **KOZMA ÁTTILA**

Magyar nyelvű feliratok *Hungarian subtitles* **ANGER FERENC**

Angol nyelvű feliratok *English subtitles* **ARTHUR ROGER CRANE**

Karigazgató *Chorus director* **CSIKI GÁBOR**

Karmester *Conductor* **DÉNES ISTVÁN**

Nabucco **KÁLMÁNDY MIHÁLY**

Izmael *Ismaele* **HORVÁTH ISTVÁN**

Zakariás *Zaccaria* **SZABÓ BÁLINT**

Abigél *Abigaille* **SÜMEGI ESZTER**

Fenéna *Fenena* **GÁL ERIKA**

Baal főpapja *High priest of Baal* **ARON OTTÓ JÓHANNSSON**

Abdallo **BARTOS BARNA**

Anna **KAPI ZSUZSANNA**

Közreműködnek a Magyar Táncművészeti Egyetem hallgatói,
a Magyar Állami Operaház Zenekara és Énekkara

*Featuring the students of the Hungarian Dance University, the Hungarian State Opera
Orchestra and Chorus*

Bemutató: 2015. február 13., Erkel Színház

Premiere: 13 February 2015, Erkel Theatre

Gál Erika, Sümegi Eszter, Horváth István

Cselekmény

I. felvonás

Mert arczámat e város veszedelmére fordítottam és nem megszabadulására, azt mondja az Úr: a babiloni király kezébe adatik, és tűzzel égeti meg azt!

(Jeremiás 21:10)

Jeruzsálem. A zsidók Salamon templomában segítségért könyörögnek Nabucco, a babiloni király támadása közben. Zakariás főpap Nabucco túszul ejtett lánya, Fenéna társaságában érkezik, majd megnyugtatta népét, hogy az Örökkévaló nem hagyja magukra őket. Izmael, a zsidók királyának unokaöccse kettesben marad Fenénával, akivel babiloni fogsága idején egymásba szerettek, és akinek segítségével megszökött. Beszélgetésüket Fenéna féltésére, Abigél megjelenése zavarja meg. Ő is szerelmes Izmaelbe, akitől népe megmentéséért „csupán” érzelmei viszonzását kéri, de a fiú visszautasítja. A zsidók visszamenekülnek a szentélybe, Nabucco pedig csapatai élén belép a templomba, ahol Zakariás Fenéna meggyilkolásával fenyegetőzik. Izmael lefegyverzi a főpapot, és átadja a lányt Nabuccónak, aki elrendeli a szentély lerombolását.

II. felvonás

Ímé, az Úrnak szélvészé, haragja tör elő, és a rohanó szélvész a hitetlenek fejére zúdul.

(Jeremiás 30:23)

Babilon. Nabucco távollétében Fenéna a helytartó. Abigél megtudja, hogy rabszolgavérből származik. Elképzeli, ahogy Fenéna nemsokára Izmael oldalán uralkodik majd Babilonban, és bosszút esküszik ellene és Nabucco ellen. Fenéna szabadon engedi a zsidó foglyokat. Baál főpapja ezt felségárulásnak tekinti, és Abigélt ülteti a trónra. Elterjesztik, hogy Nabucco meghalt. Zakariás azért imádkozik, hogy a babiloniak adják fel a bálványimádást. Fenéna zsidó hitre tér. Abigél és Baál főpapja elfogja őt, és Abigél épp új uralkodóvá koronázná magát, amikor belép Nabucco. Elveszi a koronát, és kijelenti: ő nemcsak király, de Isten is. Büntetésül villám csap le rá. Abigél győz, megszerzi a koronát.

III. felvonás

Azért sakálok lakoznak ott baglyokkal, és struccmadárnak fiai lakoznak benne, és soha többé nem lakják azt, és nem lesznek lakosai nemzedékről nemzedékre.

(Jeremiás 50:39)

A babiloni függőkeretekben Abigélt dicsőítik. Baál főpapja sürgeti a zsidók kivégzését, de mielőtt Abigél elrendelhetné azt, Nabucco jön arra zülaltan. A lány csellet ráveszi, hogy kiadja a halálos ítéletet, ami most már Fenénára is vonatkozik. Nabucco hiába könyörög gyermeke életéért. Az Eufrátesz partján a zsidó foglyok a hazatérésről álmodoznak. Zakariás megjósolja felszabadulásukat és Babilon pusztulását.

IV. felvonás

Hirdessétek a nemzetek között és hallassátok, emeljétek fel a zászlót: hallassátok és el titkoljátok; ezt mondjátok: bevétetett Babilon, megszégényült Bél, letörtetett Merodák, megszégényültek az ő faragott képei, letörtettek az ő bálványai.

(Jeremiás 50:2)

Nabucco börtöne ablakából figyeli, ahogy a zsidókat Fenénával együtt kivégzésre vezetik. Kétségbeesésében Izrael istenéhez imádkozik megbocsátásért, megígéri, hogy népével együtt felveszi a zsidó hitet. Őrült elméje meggyógyul, és néhány katonával elindul, hogy visszaszerezze a trónt, és megmentse lánya életét. Fenéna épp imádkozik, hogy bebocsátást nyerjen a mennybe, amikor Nabucco berohan, és megakadályozza a kivégzéseket. Abigél, megbánva tettét, megmérgezi magát, és bocsánatért könyörög Istenhez. Nabucco áttér a zsidó hitre, visszaadja a foglyok szabadságát, és útnak indítja őket hazájukba, hogy újjáépíthessék a szentélyt. A zsidók és a babiloniak együtt dicsőítik az Urat.

A Nabucco a világtörténelmi korok változásának tükrében

A rendező gondolatai

Általában az operákat passzív helyzetben, rádióból, innen-onnan ismertem meg gyerekkoromban. Verdi zenéjével is így voltam: nem tudtam olvasni, nem tudtam, miről énekelnek, de visszaemlékezve azt kell mondanom, hogy tökéletesen azt gondoltam a muzsikát hallgatva, amiről tényleg szólt, anélkül, hogy értettem volna a szöveget. Verdi zenéje a szöveg ismerete nélkül is visszatükröz egyfajta monumentalitást, ami számomra a világtörténelmi korszakok egymásutánjára utal. Ez nekem úgy kapcsolódik a mához – és ez alakította a rendezői koncepciómat is –, hogy sokan úgy érezzük, hasonló korszakváltást élünk meg, mint amiről a *Nabucco* története szól, és ennek az átmenetnek egyfajta kozmikus szerkezete, háttere van. A világtörténelmi korszakváltások elmélete szerint ezek a változások nagyjából kétezer évente jönnek el. Időszámításunk előtt 2000 körül az Asszír Birodalom hanyatlásával jött el az Ószövetség ideje: a történelmi asztrológia szerint ekkor lépett a Föld a Bika jegyéből a Kosba. Majd kétezer évvel később, Krisztus születésével eljött az Újszövetség korszaka (átmenet a Kosból a Halakba), ma pedig a Vízöntő korának beköszöntét várják az asztrológusok. A történelem egy darabig megy a maga útján, majd amikor a változások összesűrűsödnek, akkor egy picit megakad. Ekkor a szokásosnál több a feszültség, több a konfliktus az emberek között, és amikor ezek kisimulnak, mint a *Nabucco* végén, a világmérvőnk ideiglenesen konszenzusra jut. Ez az opera a hitről szól; és a legerősebb zenei jelzést arra, hogy nem népek vagy vallások ellentétéről, hanem az emberiség közös boldogulásáról üzen, a kórusok összecsapásának hiányában látom (ellentétben például *A szicíliai vecsernye* szerkesztésmódjával). Ebben a felfogásban nincs pozitív és negatív, csak régi és új energia: a dolgunk, hogy megértsük, merre megy a világ, ráhagyatkozunk a kozmosz változásaira, és akkor meg fogjuk találni az Istenhez vezető utat.

Kesselyák Gergely

Gál Erika, Szabó Bálint és az OPERA Énekkara

A világtörténet, a mitológia és a csillagok

„Mint láthatod, gyermekekem, a Föld lakói egymásban ható kisebb, nagyobb és még nagyobb körökben részesülnek a beavatásban. Egy-egy ember a személyes beavatását egyetlen élet keretén belül kaphatja csak meg. De nép is részesülhet a beavatásban, amennyiben a népet alkotó teljes közösség felküzdí magát a fejlődés legmagasabb fokára, és földi küldetését betölti. Végül pedig az egész Föld megkapja a beavatást, miután Isten négy arcának körét bejárta, és a törvényszerű fejlődési folyamatban a beavatás minden fokozatán áthaladt, hogy végül a teljes átszellemülésig – az anyag megváltásáig – jusson el. A Föld idejével kifejezve ez még világekorszakokat fog igénybe venni. Számtalan földi, sőt világéven keresztül járja még a Föld a zodiákus körét. Ennek a végtelenül hosszú útnak csak apró darabkáját mutattam meg neked. Az emberiség földi történelme nem a véletlenül alapul. Fel kell ismerned, hogy a fejlődés minden lépése isteni előrelátás, isteni tanítás alapján következik be. Az ember ezt a végtelenül hosszú utat egyetlen emberélet leforgása alatt is végigjárhatja, ha akaratát maradéktalanul erre a célra összpontosítja.”

Elisabeth Haich: *Beavatás – óegyiptomi misztériumok*, ford. Érszegi András

„Az asztrológia történetének kezdetét minden kutató Babilonba, a Tigris és az Eufrátesz torkolatához helyezi, melyet az ott talált ékírásos táblák bizonyítanak. Ezeknek a tábláknak az anyaga tartalmazza a Holdról és az akkor ismert bolygókról szóló megfigyeléseket, melyekből kiderül, hogy a bolygók mozgási ideje már ismeretes volt előttük. Asztronómiai-asztrológiai számításait ezek alapján végezték el. Az ókorban a csillagok megfigyelői egy személyben jövendőmondók is voltak. Az akkor született jóslatok azonban még nem egy személyre vonatkoztak, hanem elsősorban az emberek életét befolyásoló tényezőkre: például az időjárásra, a halak számára és a megművelt területek hozamára vagy az emberi születések számára. A betegségek, a békétlenségek, az ebből fakadó háborúk, a hatalmon lévők sorsának változásai is fontos részét képezték a jóslatoknak.”

Erich Übelacker: *Asztrológia – pillantás a csillagokba*

„A mitológiát tekinthetjük az emberiség közös tudatalattija megnyilvánulásának, amelyből nagyon hasonló mozzanatok kerülnek felszínre. A világ minden táján megtalálható közös

vagy hasonló emlékezet nyomai például a világteremtés mítoszai, a vízözön vagy a világvége képe. Ugyanilyen közös emlék a világekorszakok egymásutánisága. A világekorszakok kozmikus kronológiája érdekes módon összekapcsolja a történelmi korokat és a földtörténeti korszakolást, évmilliókkal tágitva ki a história időhorizontját. A misztikusok nem a jelenkor vívmányának tekintik a fejlett civilizációk létét, hanem igen ősi időkre vezetnek vissza, s létüket nem tárgyi bizonyítékokra, sokkal inkább szellemi örökségre alapozzák. A mitikus korszakolás abban is különbözik a földtörténeti vagy a historikus korszakolástól, hogy a világekorszakok a természet ciklikus rendje szerint folyamatosan váltják egymást, s az egyes korszakok az emberi tudatállapot megnyilvánulásaiént értelmezhetők. Az aranykor a harmónia ideje, s fokozatos degradálódás vezet a jelenkor vészjósló állapotáig, amit viszály, nyomorúság, szenvedés jellemez, majd egy kataklizma után megújulás következik.”

Erdei Levente: *Kőbalta vagy aranykor? – A világekorszakok kutatása*

„A vallási mítoszértelmezés kiteljesedett formáját a schellingi életművön belül *A mitológia filozófiájáról* és *A kinyilatkoztatás filozófiájáról* című előadás-sorozatok rejtik magukban. Ezekben az előadásokban a „fejlődés” szó már egyértelműen az emberiség egyetemes vallási fejlődését jelenti, mely az ősmonoteizmusból kiindulva a politeizmus különböző szakaszain keresztül a kiteljesedett és igazi monoteizmus, a kereszténység létrejöttéig tart. Ez a folyamat megfeleltethető a természetfelfelé, a mitológiától a kinyilatkoztatáshoz vezető útnak. Schelling a különböző vallások és mitológiák történetileg megvalósult konkrét változatainak sorát beilleszti az emberiség történelmének egyetemes folyamatába. Ugyanis a politeizmus létrejötté megfeleltethető az emberi nem ősi egységének megszűnésével, a népek elkülönülésével, etnogenezisükkel. Az igazi történelem tehát csak a politeizmussal kezdődik el, hiszen az ősmonoteizmus állapota a tulajdonképpeni időbeliség nélküli, történelem előtti kornak felel meg. E tekintetben a mitológiai folyamat az emberiség eljövendő egysége irányába mutat, a történelem utáni kor felé. E gondolat is a Világekorszakok elképzeléseinek örököse. Az isteni potenciák, a teogonikus erők működése tehát az általános emberi tudatban végbemenő folyamatot takar, illetve maga az emberi tudat válik az istenség önkifejlődésének, a teogónia folyamatnak a részévé. A mitológiai világa így nem a költők vagy éppen a filozófusok által kitalált világ, nem is mesék és álmoképek tárháza vagy éppenséggel az igazság eltorzítása, hanem igazi valóság.”

Schreiner Dénes: *A görög mitológia és művészet kapcsolata Schelling művészetfilozófiájában*

A Nabucco keletkezéséről és fogadtatásáról

„Az 1839-40-es évek Verdi életének legszörnyűbb időszaka volt. Először két gyermekét, majd feleségét is elveszítette, és szakmai sikerek sem könnyítették a magánéleti tragédiát. Ebben az időszakban teljesen elfordult az operáírásától, annak ellenére, hogy szerződés kötötte a milánói Scalához, ahol Bartolomeo Merelli volt az igazgató, akinek diplomáciai érzéke és ösztönös érzékenysége nélkül talán Verdi élete sem így alakult volna a későbbiekben. A zeneszerző 1879-ben így emlékezett vissza a történetekre Giuseppe Ricordihoz írott levelében:

»Merelli magához hivatott, s úgy beszélt velem, mint szeszélyes gyerekkel:

– *Idefigyelj, Verdi, nem kényszeríthetlek erőszakkal, hogy zenét írj! Bizalmam nem csökkent: ki tudja, egy napon nem fogsz-e megint tollat!... Elég, ha az évad kezdete előtt két hónappal értesítesz, s ígérem neked, hogy az operátat elő fogjuk adni.* Megköszöntem, de még ezek a szavak sem változtatták meg elhatározásomat. Egy téli este megint Merellibe ütköztem, aki elmondta, hogy bajban van egy új opera miatt, mert a zeneszerzőnek nem tetszett a szövegkönyv.

– *Képzeld csak el, Solera írta a szövegkönyvet, felséges... nagyszerű... rendkívüli! De ez a makacs zeneszerző hallani sem akar róla, és nem tudom, honnan szerzek hirtelenjében másik szövegkönyvet...*

– *Kíségitelék, ha csak ez a baj. Hát nem megírtattad részemre az Il proscrittót? Egy hangjegyet sem szereztem hozzá: rendelkezésedre bocsátom.*

– *Ő nagyszerű, micsoda szerencse!*

Közben a színházba érkeztünk. Merelli kezébe vett egy kéziratot, és így kiáltott fel:

– *Lásd, ez Solera szövegkönyve. Ilyen remek téma, s mégsem fogadta el...! Vidd el, olvasd át!*

– *Mit kezdjek vele? Semmi kedvem librettókat olvasni!*

– *Eh, nem betegszel bele! Olvasd el, aztán hozd vissza!*

Ezzel a kezembe nyomta a szöveget. Hazafelé valami meghatározhatatlan nyugtalanság fogott el, valami leküzdhetetlen szomorúság, gyötrődés, mely elsorította szívemet! Ott-

¹ Az *Il proscritto* Saverio Mercadantének Salvatore Cammarano szövegkönyvére írott operája.

hon dühösen az asztalra dobtam a kéziratot, és megálltam előtte. Magától kinyílt, ahogy ledobtam: anélkül, hogy tudtam volna, hogyan, tekintetem az előttem fekvő lapra esett, s ezt a verssort láttam:

Va, pensiero, sull'ali dorate
(Szállj, gondolat, aranyló szárnyakon)

Átfutottam a következő sorokat, s igen mély hatást keltettek bennem; annál is inkább, mert csaknem a Biblia egy része volt, más szavakban kifejezve: a Bibliát pedig mindig szívesen olvastam.

Egyik részt a másik után olvastam. Aztán erőt véve magamon becsuktam a szöveggönyvet, mert szilárd volt elhatározásom, hogy nem komponálok. Lefeküdtem.

De hiába, Nabucco egyre ott motoszkált a fejemben. Nem jött álom a szememre: fölkeltem, elolvastam a librettót elejétől a végéig, de nem egyszer, hanem kétszer-háromszor, úgyhogy reggelre majdnem kívülről tudtam már Solera szövegét. De ez nem jelentette azt, hogy szándékomat megváltoztattam; még aznap elmentem a színházba, s visszaadtam a kéziratot Merellinek.

– *Ugye szép?* – kérdezte.

– *Gyönyörű.*

– *Hát akkor? Zenésítsd meg!*

– *Eszem ágában sincs! Hallani sem akarok róla!*

– *Zenésítsd meg! Zenésítsd meg!*

S ezzel fogta a kéziratot, kabátom zsebébe dugta, vállon ragadott, s kilökött szobája ajtaján; de ez nem volt még elég; becsapta mögöttem az ajtót, s belülről kulccsal bezárta. Mit csináljak?

Hazamentem, a *Nabuccóval* a zsebemben: egy nap egy sort, másnap egy másikat, egy nap egy hangjegyet, másszor egy egész befejezett részt kottáztam le... Lassacskán kész lett az opera.«

Verdi válogatott levelei, szerk. Komár Pál

„Mikor 1842. március 9-én a milánói Scalában a *Nabuccót* bemutatták, tombolóan lelkes fogadtatása nem csak újszerű, megragadó hatásokban gazdag zenéjének szólt. Az idegen hódító, a zsarnoki Nabukodonozor asszír király erejével szembeszálló, majd a rabságban sínylődő és elvesztett hazájuk után sóvárgó, kétségbeesés és bizakodás között ingadozó zsidók vergődésében a milánóiak saját lelkiállapotukat látták viszont. A némaságra kárhöz-tatott nemzeti érzések elfojthatatlanul törtek elő, mikor az első felvonásban a fenyegetett zsidók Istenükhöz fordulnak, és kérik, ne engedje meg, hogy idegen vesse meg lábát föld-

jükön, vagy mikor a harmadik felvonásban Zakariás főpap, hogy rabszolgaságba hurcolt népébe reményt öntsön, megjósolja szabadulásukat és a hódító Babilon pusztulását. De mindennél jobban magával ragadta a közönséget a harmadik felvonás híres kórusa.

Ez a kórus, amely a hagyomány szerint Verdinek ösztönzést adott az opera megalkotásához, hamarosan felhangzott a milánói utcákon is, és a nép ajkán továbbterjedt városról városra, megelőzve az opera diadalútját Itália színházaiban. Az emberek átéléssel énekelték, ami kifejezője volt visszafojtott vágyaiknak, lázadásuknak és titkon táplált reményeiknek.”

Jászay Magda: Itália a Nabucco bemutatója idején

Gondolatban szabad messze járunk,

Ott a szélfúttá, napsütötte tájon,

Nem törődik parancssal az álom,

Mely tehozzád repít, szép hazánk!

Ott bolyongunk folyónk áldott partján,

Képzletben a szent hegy csúcsán állunk,

Fenn az égen ragyog még szívárvány,

Porba sújtott hazánk talpra áll!

Most a próféta kürtjét se fújja,

Miért is hallgat a bajban a múzsa?

Láncainkat a szó szét nem zúzza,

Csak a régmúlt időkről mesél!

Súlyos átok gyanánt mindig újra

Felzokog korszakonként a jajszó!

Ó, az úr drága népét megáldja,

Türve békén a vést, lesz remény!

Va pensiero – rabszolgák kórusa, III. felvonás, Anger Ferenc műfordítása

„A *Va, pensiero* kórust a közönség és a kritikusok is jogosan az opera legkülönlegesebb részének tekintik. Szépsége elsősorban a forma átláthatóságában és anyagának nagyszerűségében rejlik, valamint abban a nyíltságban és őszinteségben, amivel azt a fájdalmat kifejezi, amely a megszabadulást a reménytől várja. Ez Verdi muzsikájának, sőt az olasz zeneirodalomnak egyik nagy zenei pillanata. Rossininak igaza volt, amikor azt mondta, hogy

nem is annyira kóruszám ez, mint inkább »egy nagyária, amit szopránok, altok, tenorok és basszisták énekelnek«, és mint minden ária, képes egy egyszerű, egyértelmű szerkezetben elmélyíteni és egyesíteni egy teljes világnyi zenei képet és érzést.

A kórushoz tartozik Verdi dramaturgiai érzékének egyik látványos megmutatkozása is. A kórus után Solera librettójában egy szerelmi kettős következett volna Fenéna és Izmael között, de Verdi elvetette ezt a gondolatot, és megíratta a felvonást záró próféciaát Zakariás számára.

Ez a nagy Verdi-pillanat, úgy tűnik, hogy véletlenül, erőfeszítés nélkül jön létre, de hirtelen lángra kap a rabszolgakórusban szunnyadó harag, és egy minden visszafogottságot nélkülöző dallamban tör ki: a remény élénk, agresszív bizonyossággá alakul át.”

Gabriele Baldini: *The Story of Giuseppe Verdi*

„Olyan új hang szólalt meg a *Nabuccó*ban, amely magában foglalta Rossini, Donizetti és Bellini erényeit, ám ugyanakkor újat is tudott mondani, tovább tudta fejleszteni az elődök által oly nagy sikerrel alkalmazott eszközöket és módokat. Sőt, azokhoz újakat is társított: olyan új, expresszív megoldásokat, amelyek az opera műfaját még alkalmasabbá teheték az emberi érzések és gondolatok kifejezésére. [...]

A *Nabucco* miért remekmű? Ennek többek közt az is a magyarázata, hogy Temistocle Solera librettója mindazt az igényt kielégítette, ami ekkortájt a fiatal Verdiben élt: a bibliai pátoszt, a monumentalitást, a patriótahangot, a kissé statikus drámaszerkezetet és mindenekelőtt azt, hogy a tartalmi-eszmei mondanivaló fő hordozója az énekkar. [...]

Ugyanakkor a darab másik rétege, a szereplők egyéni sorsát bemutató réteg nem kevésbé kidolgozott és fontos. Verdi későbbi munkásságának állandóan visszatérő dramaturgiai vezérfonala, az újszerű, drámai, érzelmekben gazdag cselekményvezetés már itt megmutatkozik.”

Várnai Péter: *Verdi operakalauz*

A magyar feliratokról

Az előadás magyar nyelvű feliratai Anger Ferenc műfordítása nyomán készültek. Ez az új fordítás Kesselyák Gergely Nabucco-rendezésének a Miskolci Nemzeti Színházban bemutatott első változatához jött létre, a műfordító és a rendező szoros együttműködésével. Mindkettejük számára meglepően direkt utalásokra leltek az eredeti olasz szövegben a rendezői koncepciót meghatározó világtörténelmi korszakfölfogásra, és a műfordítás során a pontos szövegértelmezés mellett egyik céljuk volt ezeket az utalásokat plasztikusan megmutatni.

Horváth István, Gál Erika, Szabó Bálint, Kálmándy Mihály, Bartos Barna, Aron Ottó Jóhannsson,
Kapi Zsuzsanna, Sümegi Eszter és az OPERA énekkara

Synopsis

Act I

For I have set my face against this city for evil, and not for good, saith the Lord: it shall be given into the hand of the king of Babylon, and he shall burn it with fire.

(Jeremiah 21:10)

Jerusalem. The Hebrews pray for aid in the temple of Solomon as Nabucco, King of Babylon, advances on the city. The High Priest Zaccaria arrives with Nabucco's daughter Fenena, who is being held captive by the Hebrews. He reassures his people that the Almighty will not abandon them. Ismaele and Fenena, who had fallen in love with each other during the period of the Babylonian captivity, remain alone together. He had escaped with help from the girl, who then followed him to Jerusalem. Their discussion is interrupted by the appearance of Abigaille, Fenena's half-sister. She too is in love with Ismaele, whose people she will deliver from Nabucco if only he will reciprocate her feelings, but the youth rejects her offer. The

Hebrews retreat to the sanctuary as Nabucco leads his troops into the temple, where Zaccaria threatens to kill Fenena. Ismaele disarms the high priest and hands Fenena over to Nabucco, who orders that the holy edifice be destroyed.

Act II

Behold, the whirlwind of the Lord goeth forth with fury, a continuing whirlwind: it shall fall with pain upon the head of the wicked.

(Jeremiah 30:23)

Babylon. In Nabucco's absence, Fenena is serving as regent. Abigaille learns that she is descended from slaves. Calculating that Fenena will soon be ruling over Babylon at Ismaele's side, she swears revenge against her sister and Nabucco. Fenena releases the Hebrew captives. The High Priest of Baal declares this to be treason and places Abigaille on the throne, spreading the rumour that Nabucco has died. Zaccaria prays for the Babylonians to give up idolatry. Fenena converts to Judaism. Abigaille and the High Priest of Baal seize her, and she is about to coronate herself when Nabucco enters. He takes the crown away from her and declares that he is not only a king, he is also God. After he is suddenly struck down by a vengeful bolt of lightning, the victorious Abigaille takes the crown for herself.

Act III

Therefore the wild beasts of the desert with the wild beasts of the islands shall dwell there, and the owls shall dwell therein: and it shall be no more inhabited for ever; neither shall it be dwelt in from generation to generation.

(Jeremiah 50:39)

In the hanging gardens of Babylon, Abigaille is being exalted by her court. The High Priest of Baal is urging for the Hebrews to be executed, but before the Queen can order this, the still raving Nabucco appears. Abigaille tricks him into delivering the death sentence, which also applies to Fenena. To no avail, Nabucco pleads for his child's life. On the banks of the Euphrates, the Hebrew captives dream of returning home. Zaccaria prophesies their liberation and the downfall of Babylon.

Act IV

Declare ye among the nations, and publish, and set up a standard; publish, and conceal not: say, Babylon is taken, Baal is confounded, Merodach is broken in pieces; her idols are confounded, her images are broken in pieces.

(Jeremiah 50:2)

From his prison cell, Nabucco watches as the Hebrews, together with Fenena, are led in for execution. In his despair, he prays to the God of Israel for forgiveness, vowing that he and his people will take up the Jewish faith. His mind suddenly unclouded, he assembles his troops and leads them to regain the throne and save his daughter's life. Fenena is praying for forgiveness in heaven when Nabucco rushes in and halts the execution. Repenting of her deed, Abigaille poisons herself and begs God for forgiveness. Nabucco converts to Judaism, grants the captives their freedom and sends them on their way home to rebuild the temple. Jews and Babylonians together praise the Lord.

Nabucco in view of the succession of world-historic eras

The director's thoughts

Operas in general were a passive experience for me, I got to know them from the radio, from here and there in my childhood. It was the same with Verdi, too: I didn't speak Italian, I didn't know what they were singing about, but looking back, I have to say, I perfectly understood what the music actually wanted to say, without understanding a word from the text. Even without knowing the lyrics, Verdi's music reflects the monumentality that, in my view, draws attention to the succession of ages in history. This is relatable to me in this day and age, and it also shaped my directorial concept, as many of us feel that we are in a similar shift of eras to what Nabucco's story is about, and this transition has a kind of cosmic structure and background. According to the theory of the succession of eras, these transitions come to happen approximately every two thousand years. 2000 years Before the Common Era, the

fall of the Assyrian Empire brought about the time of the Old Testament: according to historical astrology, Earth entered the epoch of Aries and left that of Taurus. Then, another two thousand years later, the birth of Christ brought about the time of the New Testament (going from the epoch of Taurus to the epoch of Pisces), while today the astrologists await our transition into the age of Aquarius. History goes along its own course for a time being, then when changes start to compress and condense, it gets stuck a little. At these times, there is more tension than usual, there is more conflict between people and when these eventually smoothen out, like at the end of *Nabucco*, our world temporarily comes to a consensus. This opera is about faith, and I believe the lack of choruses clashing is the strongest musical evidence for the fact that it is not about conflict between people or religions, but the common prosperity of mankind. (In contrast with the musical structure of *I vespri siciliani*, for example.) From this perspective there aren't any positives or negatives, there is only old and new energy: our job is to understand where our world is headed, to trust the changes of the cosmos in order to find the path that leads us to God.

Gergely Kesselyák

World history, mythology and the stars

“As you see, my child, the inhabitants of the earth receive their initiation in small groups and then in larger and larger ones, all inter-related one with the other. A person can be initiated individually within his own lifetime, but a nation can receive initiation if it works its way up to the highest level of development and fulfils its task here on Earth. Eventually, the whole world will receive initiation by completing the full circle of the four faces of God, experiencing step by step all stages of initiation in a systematic development, and finally achieving complete spiritualisation – salvation from matter. Measured according to earthly time standards, it will take ages and ages for this development to be achieved. For countless times, the earth will have to go through the zodiacal circle, both in terrestrial and cosmic years. I have shown you only the tiniest part of this exceedingly long path of development. The history of mankind on Earth is not a matter of accident or happenstance. It is important for you to know that every step of development takes place according to divine providence, following a divine plan. A person can cover this infinitely long way in a single lifetime if he concentrates his will exclusively on this goal.”

Elisabeth Haich: *Initiation*

“The early history of astronomy undoubtedly began in Babylon, between the rivers Tigris and Euphrates, for which the Babylonian clay tablets, written in cuneiform, serve as proof. In the contents of these tablets, we can find the ancient observations of the Moon and the planets, which reveal that planetary motion and the orbital time of planets was already known to them. They conducted their astronomical and astrological calculations on these bases. In the Antiquity, those who observed the stars were also considered soothsayers and seers. The divinations of that time were not strictly personal, but they primarily referred to factors that affected people's lives: the weather, the quantity of fish and crop yields or the number of human births. Diseases, unrest, emerging wars and the fate of those in power also constituted an important part in these divinations.”

Erich Übelacker: *Astrology – A Glance into the Stars*

“We can think of mythology as the manifestation of the common subconscious of mankind, from which very similar phases emerge. For example, the ever-present themes of the

myth of world creation, the flood or the end of the world can all be considered traces of collective or similar memories all over the world. A similar common memory is the succession of eras. Curiously, the cosmic chronology of eras connects historical and geological time periods, expanding the time horizon of our history by millions of years. The mystics prefer not to consider the existence of advanced civilization as the achievement of modern times but rather that of the very ancient times, and they base their existence not on material evidence but rather on spiritual evidence. Mythic periodisation also differs from historical or geological

periodisation in that they constantly succeed one another according to the cyclical order of nature, and each individual period can be interpreted as the manifestation of human consciousness. While a Golden Age is a time of harmony, a gradual process of degradation leads up to the portentous state of Today, characterised by feud, misery and suffering, to then be renewed in a cataclysm.”

Levente Erdei: *Stone Axe or Golden Age? – A Research on World Eras*

“The mature form of religious myth interpretation within the oeuvre of Schelling can be found in the contents of the lectures of the *Philosophy of Mythology* and *Philosophy of Revelation*. In these lectures the [aforementioned] ‘evolution’ clearly refers to the universal religious evolution or development of mankind, starting from ancient monotheism through the various stages of polytheism until the fulfilled and true monotheism, Christianity. This process corresponds to the path leading from nature to the supernatural, from mythology to revelation. Schelling incorporates a series of historically realised, specific variants of different religions and myths into the universal process of human history. Indeed, the emergence of polytheism can be interpreted correspondent to the disappearance of the ancient unity of human race, the separation of people, their ethnogenesis. Therefore, true history begins only with polytheism as the state of ancient monotheism corresponds to a prehistoric, timeless era. In this respect, the mythological process points to the future unity of mankind, towards the post-historic era. This idea is heir to the ideals of World Eras. The operation of divine potential and ‘theogonic’ forces is the process behind general human consciousness, and the human consciousness itself becomes a part of the self-evolution of the deity, the theogonic process. Thus, the world of mythology is not one invented by poets or philosophers, nor is it a repository of tales or reveries, or just a distortion of truth, but true reality.”

Dénes Schreiner: *The Relation between Greek Mythology and art in Schelling's Philosophy of Art*

On the origin and reception of *Nabucco*

The years 1839 and 1840 marked the worst period of Verdi's life. First, he lost his two children, then he lost his wife and no professional success could ease the tragedies of his private life. During this period, he completely turned away from composing operas, despite being bound in a contract with La Scala in Milan, where Bartolomeo Merelli was director, without whose diplomatic sensation and innate sensitivity Verdi's life might have turned out differently. Recalling the events in a letter written to Giuseppe Ricordi in 1879, the composer wrote:

"Merelli summoned me and talked to me, as if to a whimsical child:

'Listen to me, Verdi, I can not force you to compose music. My confidence in you has not diminished: who knows, one day you will put pen to paper again!... Just inform me two months before the start of the season and I promise you that we will perform your opera.' I thanked him, but not even his words would change my resolve. On a winter night, I bumped into Merelli again, who told me that he was in trouble because of a new opera, as the composer did not like the script.

'Solera wrote the script, just imagine, it is majestic... splendid... exceptional! But this stubborn composer wants nothing to do with it and I am helpless, where will I get a new libretto from now...'

*'I will help you out. You had *Il proscritto*¹ written for me, hadn't you? I did not compose a single note for it: here, it's at your disposal.'*

'Oh, splendid, how fortunate!'

We arrived at the theatre. Merelli grabbed a manuscript and exclaimed:

'Look, this is Solera's text. Such a grand theme, to be left unapproved...! Take it, read through it! And what should I do with it? I have no desire to read librettos!'

'Eh, it won't be the death of you. Read it then return it to me.'

He handed me the manuscript. On my way home, I grew indefinitely restless, some kind of insurmountable sadness and agony made my heart sink. As I got home, I angrily threw the manuscript on my desk and stopped before it. Its pages flipped open as I tossed it on the desk: unaware, I looked at the sheet in front of me and saw the following verse:

¹ *Il proscritto* is the opera written by Saverio Mercadante for Salvatore Cammarano's libretto.

Va, pensiero, sull'ali dorate
(Go, thought, on wings of gold)

I glanced through the following lines, and they had a rather profound influence on me – all the more so, as it was almost a part of the Bible expressed in other words, and I did like to read the Bible myself.

I continued to read one part after the other. I forced myself to put the script down as I was determined not to compose. I went to bed. Alas! Nabucco gnawed at me, it would not leave me alone. I could not sleep. I got up and read through the whole libretto, not just once, but rather two or three times, and so by morning I almost knew Solera's text by heart. But this did not mean that I changed my mind. That day I went to the theatre and returned the script to Merelli.

'Beautiful, isn't it?' asked he.

'Magnificent.'

'So? Compose it!'

'Not a chance. I don't want to hear of it again!'

'Compose it! Compose it!'

Then he took the manuscript, slipped it inside the pocket of my coat and grabbed my shoulders to push me out of his room. If this wasn't enough already, he shut the door behind me and locked it with his key. What should I do now?

I went home with *Nabucco* in my pocket. One line today, another tomorrow sometimes I composed a single note or a complete part until... The opera slowly came together."

Selected Letters of Verdi, edited by Pál Komár

"When *Nabucco* debuted in La Scala, Milan on 9th March 1842, its fiercely enthusiastic reception was not only about its novel and stunningly rich music. The people of Milan recognised their own state of mind in the struggle of the Jews who defied the foreign conqueror, the tyrannical Assyrian King Nebuchadnezzar, then languished in captivity, longing for their lost homeland, torn between desperation and hope. The national feelings that were condemned to silence unleashed irrepressibly when right in the first act, the threatened Jews turn to their God and beg him not to let a foreigner set foot on their land, or when in the third act, High Priest Zechariah foresees the release of his people and the destruction of the conquering Babylon, to give hope to them as they are dragged away into slavery. But more than anything, the audience was captured by the famous chorus of the third act.

This chorus, which, according to tradition, inspired Verdi to compose the opera, soon could be heard on the streets of Milan, and sprang from the people's lips to city after city, far

ahead of the opera's triumph in Italian theatres. People sang it with empathy and spirit, which expressed their suppressed desires, revolt and secretive hopes."

Magda Jászay: *Italy at the Time of Nabucco's Debut*

Go, thought, on wings of gold;
Go settle upon the slopes and the hills,
Where warm and soft and fragrant are
the breezes of our sweet native land!

Greet the banks of the Jordan
and Zion's toppled towers...
Oh, my country, so beautiful and lost!
Oh, remembrance, so dear and so fatal!

Oh, harp of the prophetic seers,
Why do you hang silent from the willows?
Rekindle the memories within our hearts,
Tell us about the time that have gone by

Or similar to the fate of Solomon,
Give a sound of lament;
Or let the Lord inspire a concert
That may give to endure our suffering.

Va, Pensiero, or the *Chorus of the Hebrew Slaves*, Act III, translated by Aaron Green

"The 'Va, pensiero' chorus is rightfully considered to be the most special part of the opera, by the audience and critics alike. Its beauty lies primarily in the transparency of form and the greatness of substance, specifically in the candour and sincerity thereof, which expresses the pain that awaits deliverance from hope. It is a great musical moment of Verdi's music, moreover, of Italian music. Rossini was right when he said: this is not as much a chorus, but a "great aria sung by sopranos, altos, tenors and basses", and like any aria, it has the ability to deepen and unite a whole world of musical imagery and sensation in its simple, clear structure.

The chorus also involves the spectacular manifestation of Verdi's dramaturgical sense. In Solera's libretto, the chorus was supposed to be followed by a lover's duet of Fenena and

Ismaele but Verdi discarded this idea and ordered the act-closing prophecy of Zaccaria to be written.

This great Verdi-moment came into being accidentally, effortlessly, it seems like, but then the sudden wrath of the choir of slaves bursts into flames and erupts in a melody without restraint: hope is transformed into lively, aggressive certainty.”

Gabriele Baldini: *The Story of Giuseppe Verdi*

“A new voice rang out from *Nabucco*, one that included the virtues of Rossini, Donizetti and Bellini, but at the same time this voice had something new and fresh to say, it had the ability to develop the tools and methods used so successfully by his predecessors. Furthermore, it could also associate new, expressive solutions to these methods that could make the genre of opera even more suitable for expressing human feeling and thought. [...] Why is *Nabucco* a masterpiece? This is explained by, among other things, the fact that Temistocle Solera’s libretto met all the requirements of young Verdi, such as biblical pathos, monumentality, the voice of patriotism, the semi-static drama structure and above all, that the main carrier of theory and content is the choir. [...]

At the same time, the other layer of the play, the one illustrating the individual fate of the characters is no less elaborate and important. This novel, dramatic and emotional-rich plot, which will serve as the ever-recurring, dramaturgical lead of Verdi’s later work, is already manifested here.”

Péter Várnai: *Verdi Opera Guide*

On the new subtitles

The Hungarian subtitles of the opera are based on the translation of Ferenc Anger. This new translation was created for the *Nabucco* directed by Gergely Kesselyák, for the first version debuting in Miskolc National Theatre, with the close cooperation of the director and the translator. Much to their surprise, they found references in the original Italian text for the perception of world-historical eras that defined the director’s concept, and throughout the process of translating, in addition to an accurate interpretation of text, their main aim was to show these references in an expressive way.

Felelős kiadó *Responsible publisher:* Ókovács Szilveszter DLA,
a Magyar Állami Operaház főigazgatója *General Director of the Hungarian State Opera*
A műsorfüzetet szerkesztette *The programme was edited by* Orbán Eszter
Angol fordítás *English translation by* Villámfordítás Kft. *Villám Translation Services*
Fotók *Photos:* Berecz Valter
Képszerkesztő *Photo editor:* Iványi Jozefa
Grafikai terv, nyomdai előkészítés *Layout:* Mátai és Végh Kreatív Műhely
Szerkesztést követő megjelenés: 2023 *Post-editing publication: 2023*

Sümegei Eszter, Kálmándy Mihály és az OPERA Énekkara

STRATÉGIAI PARTNEREK
STRATEGIC PARTNERS

ARANY FOKOZATÚ TÁMOGATÓK
GOLD LEVEL SPONSORS

BOSCH

rexroth
A Bosch Company

LAKI

